

Lastenneuvolan perhetyö

**Hyvinvoinnin kehittämisen työskentelyjakso
Sodankylässä
2.8. - 31.10 2010**

Anita Tervo
31.10.2010

SODANKYLÄ
Lapin tähtikunta

Sisältö

1. Johdanto.....	3
2. Lastenneuvolan perhetyö.....	5
3. Lastenneuvolan perhetyön tavoitteet.....	7
4. Perhetyön toteutus.....	8
5. Tulokset ja tuotokset	11
6. Arviointi.....	12
7. Pohdinta.....	14

1. Johdanto

Pohjois-Suomen monialaiset sosiaali- ja terveystalvet -hanke on aloittanut 1.3.2009 ja kestää 31.10.2011 saakka. Hankkeelle on myönnetty valtionavustusta kansallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelmasta (KASTE). Hanketta hallinnoi Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymä ja koordinoinnista vastaa Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen Lapin toimintayksikkö. PaKasteen Lapin osiossa kehitetään perusterveyden huoltoa, terveyden edistämistä ja sosiaalityötä kuntalähtöisesti. Jokaiselle Lapin kunnalle on annettu mahdollisuus kehittää perusterveydenhuoltoa ja terveyden edistämistä PaKasteen rahoittamilla työskentelyjaksoilla. Kunnat ovat saaneet määritellä PaKasteen tavoitteita tukevat kehittämissyön kohteet ja valita kehittäjätyöntekijät. PaKaste on tukenut kuntia kehittämissyössä järjestämällä työkokouksia ja kehittämisspäiviä. Lisäksi PaKasteen perusterveydenhuollon ja terveyden edistämisen suunnittelijat ovat tarvittaessa olleet kuntien työntekijöiden tukena.

Terveys 2015 – kansanterveysohjelman tavoitteena on lasten hyvinvoinnin lisääntyminen, terveydentilan parantuminen, turvattuuteen liittyvien oireiden ja sairauksien merkittävä väheneminen. Vanhemmuus ja vanhempien voimavarat ovat keskeisiä perheiden ja lasten hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Kehittämissyövä kohdentuu osaksi heikommassa asemassa oleviin mm. yksinhuoltajat, perheet joilta puuttuu verkosto sekä nuoret perheet.

Meillä Sodankylässä hyvinvoinnin kehittämisen työskentelyjakson tavoite on ollut neuvolan perhetyön mallintaminen ennalta ehkäisevässä neuvolatyössä. Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta 13§:n mukaiseen toimintaan siirtyminen; erityisen tuen tarpeen tunnistaminen, tuen järjestäminen sekä suunnitelman laatiminen. On haluttu luoda malli toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä lapsen edun turvaamiseksi. Vuonna 2004 lapsiperheiden palvelut - verkostoitumispalaverissa (äitiys- ja lastenneuvola, perheneuvola, päivähoito, lastensuojelu) on todettu tarvetta ja halua panostaa ennaltaehkäisevään työhön. Työryhmässä on noussut esille tarve tukea ns. tavallisia perheitä, joiden elämäntilanne on

yllättäen muuttunut (vanhemman tai lapsen sairastuminen, siitä johtuva väsymys /uupumus tai muu perheen hyvinvointia uhkaava tekijä). Vuonna 2006 lastensuojelu, äitiys- ja lastenneuvola, päivähoito, kehitysvammahuolto sekä lasten ja nuorten kuntoutusryhmä on esittänyt perusturvalautakunnalle toisen perhetyöntekijän toimen perustamista. Kyseinen työryhmä totesi, että kunnassamme tarvitaan toista perhetyöntekijää. Lasten ja perheiden ongelmat ovat lisääntyneet ja monimutkaistuneet. Auttamistyöhön tarvitaan yhä useammin moniammatillista yhteistyötä ja viranomaisten verkostotyötä. Vuonna 2009 toisen perhetyöntekijän toimi saatiin, mutta se meni kokonaisuudessaan lastensuojeluun. Neuvolan näkökulmasta katsottuna toisen perhetyöntekijän työpanoksen ohjautuminen kokonaan lastensuojeluperheisiin oli pettymys, koska neuvolan terveydenhoitajat tapaavat työssään tukea tarvitsevia perheitä, jotka elämäntilanteissaan eivät vielä ole lastensuojelun asiakkaita, mutta tarvitsevat tehostettua tukea ja uskotaan, että heitä voitaisiin auttaa lyhytaikaisella tehostetulla tuella ja estää vaikeampien ongelmien syntyminen ja kalliimpien tukitoimen tarve jatkossa.

2. Lastenneuvolan perhetyö

Neuvolan perhetyö on ennaltaehkäisevää perhetyötä. Perhetyö tarjoaa apua, neuvontaa, ohjausta ja tukea arjessa selviytymiseen, esimerkiksi kun perheen vuorovaikutus kaipaa tukea, perheelle / lapsille haetaan päivärytmiä tai vanhemmat tarvitsevat tukea ja neuvoja rajojen asettamisessa. Ennaltaehkäisevää perhetyötä tehdään ilman lastensuojelun asiakkuutta ja sillä voidaan ehkäistä ongelmien kasautuminen. Perhetyö on lyhytkestoista ja suunnitelmaan pohjautuvaa työtä.

Neuvolan perhetyön mallintaminen on tämän hyvinvoinnin kehittämisen työskentelyjakson tavoite. Lasten- ja äitiysneuvolan terveydenhoitajat ovat omassa työssään havainneet, että useat perheet tarvitsevat enemmän ohjausta ja tukea kuin terveydenhoitajan käynnillä ehtii antaa. Esille on noussut, että tarvetta on konkreettiseen tukeen ja ohjaukseen. On myös tilanteita, joissa terveydenhoitajalle nousee huoli perhetilanteesta, mutta aina se ei ole riittävän vakava tai selkeä, jotta esimerkiksi yhteydenotto muihin viranomaisiin olisi riittävä. Tällaisissa tilanteissa perhetilanteen tarkempi selvittely sekä kotiin annettava tuki ja ohjaus olisivat perheiden ja työntekijöiden kannalta paras ja nopea vaihtoehto.

Tällä hetkellä kunnassamme ei ole tarjota lapsiperheille matalan kynnyksen apua ja tukea. Lapsiperheiden kotipalvelu ei toimi tarpeita vastaavalla tavalla. Kunnassamme on kaksi lastensuojelun perhetyöntekijää, mutta heidän työpanoksensa menee pääosin tehostettuun / korjaavaan perhetyöhön ja tämän palvelun saanti edellyttää lastensuojelun asiakkuutta.

Ennaltaehkäisevää perhetyötä ohjaa n:o 380 valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Asetus astuu voimaan 01.01.2011. Asetuksen tarkoituksena on ehkäisevää toimintaa tehostamalla varmistaa, että lasten, nuorten ja perheiden terveysneuvonta ja terveystarkastukset ovat suunnitelmallisia, tasoltaan yhtenäisiä ja yksilöiden ja väestön tarpeet

huomioon ottavia. Lisäksi asetuksen mukainen toiminta auttaa ehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä ja vähentää alueellista eriarvoisuutta. Ongelmien varhainen tunnistaminen ja varhaisen tuen järjestäminen ehkäisevät ongelmien pahenemista ja kustannusten kasvua. Asetuksen toimeenpanossa tulee ottaa huomioon moniammatillisen yhteistyön tarve.

Lastensuojelulain 3§ ehkäisevä lastensuojelu: Edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä, hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on myös kunnan muiden palvelujen piirissä kuten äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa terveydenhuollossa, päivähoidossa, opetuksessa ja nuorisotyössä annettava erityinen tuki silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana.

Lastensuojelulain 7§ lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen: Kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen ja kunnan muiden viranomaisten on yhteistyössä seurattava ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä poistettava kasvuolojen epäkohtia ja ehkäistävä niiden syntymistä.

Lastensuojelulain 8§ palvelujen kehittäminen kasvatuksen tukemiseksi: Kunnan on palveluja järjestäessään ja niitä kehittäessään huolehdittava siitä, että näiden palveluiden avulla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä ja saadaan selville lasten, nuorten ja lapsiperheiden erityisen tuen tarve. Kunnan on järjestettävä tarvittaessa erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa. Palveluita järjestettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota lasten ja nuorten tarpeisiin ja toiveisiin.

Ehkäisevä lastensuojelu tarkoittaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen liittyviä tehtäviä. Se on erityisesti lapsen ja perheen erityistä tukemista kunnan peruspalvelujen piirissä silloin, kun lapsi ja perhe eivät ole lastensuojelun asiakkaana. Näiden ohella ehkäisevää lastensuojelua on lasten ja nuorten kasvuolojen seuraaminen ja kehittäminen sekä palvelujärjestelmän kehittäminen.

3. Lastenneuvolan perhetyön tavoitteet

Lastenneuvolan perhetyön tavoitteena on tukea ja vahvistaa vanhempia arjen jaksamisessa sekä lasten hoitoon ja kasvatukseen liittyvissä asioissa. Auttaa, opastaa ja ohjata lapsiperheitä löytämään arjen onni ja ilo. Tukea ja edistää perheiden omien voimavarojen ja toimintakyvyn ylläpitämistä. Auttaa vanhempia näkemään ja kokemaan pikkulapsen tarpeet, oma vanhemmuus ja parisuhde sekä perheen sosiaalinen verkosto. Edistää vanhemmuutta arvokkaana ja ainutlaatuisena, ohjata ja rohkaista vanhempia muihin palveluihin (vertaisryhmät). Neuvolan perhetyö on perheiden tarpeista lähtevää, ennaltaehkäisevää, perheen omia voimavaroja vahvistavaa ja luottamuksellista. Perhetyö on suunnitelmallista, lyhytaikaista ja maksutonta tukea lapsiperheille.

Varhaisen avoimen yhteistoiminnan toteutuminen edellyttää toimivia yhteistyöverkostoja. Tavoitteena on saada tukea tarvitsevat perheet mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tuen piiriin jo ennen kuin perheellä on tarvetta lastensuojelun asiakkuuteen. Lasten ja perheiden ongelmien havaitsemisessa, tunnistamisessa ja varhaisessa tuessa ensisijainen rooli on neuvolan, päivähoidon ja koulun työntekijöillä. Joskus tulee kuitenkin tarvetta saada myös sosiaalityön näkökulma asiakastilanteeseen, vaikka varsinaista lastensuojelun tarvetta ei olekaan eikä perheellä ole lastensuojelun asiakkuutta. Perheessä voi olla jonkinlaista tuen tarvetta tai sosiaalisia riskitekijöitä kuten vanhemman jaksamattomuutta, isoja elämäntilanteen muutoksia tai neuvonnan ja ohjauksen tarvetta kasvatuskysymyksissä tai taloudellisissa asioissa. Olennaista lastensuojelutarpeen kannalta on se, että havaitut riskitekijät eivät vielä vaikuta lasten hyvinvointiin ja perheellä on vielä omia voimavaroja. Toimimalla mahdollisimman varhain, avoimesti ja hyvässä yhteistyössä voidaan estää pienten ongelmien kasautuminen ja muuttuminen suuriksi lastensuojeluongelmiksi.

Neuvolan perhetyön perhekohtainen työ toteutuu useimmiten perheen kotona. Kotikäyntityö antaa perhetyöntekijälle mahdollisuuden päästä lähemmäksi perheen arkea lisäten

työntekijän ymmärrystä perheen arvoista ja asenteista sekä lapsen / lasten maailmasta. Perhetyöntekijän keskeisenä tehtävänä on luoda luottamuksellinen ja avoin vuorovaikutussuhde perheenjäseniin. Merkityksellistä luottamuksen syntymisessä perheen ja perhetyöntekijän välillä on perhetyöntekijän aitous ja empaattinen lähestymistapa. Myönteisen palautteen antaminen perheelle on tärkeää. Kotikäynnit ovat voimavaralähtöisiä, yksilö ja perhe huomioiden. Toiminta on ennaltaehkäisevää, nopeasti tarpeeseen vastaavaa ja lyhytkestoista. Palvelu on matalakynnyksistä eli perheillä on helpompi itse ottaa yhteyttä perhetyöntekijään tai ottaa puheeksi avun tai ohjauksen tarve.

4. Perhetyön toteutus

Perheet ohjautuvat neuvolan perhetyöntekijälle pääsääntöisesti äitiys- ja lastenneuvolan terveydenhoitajien kautta, mutta myös muiden perhepalveluiden piiristä ja omilla yhteydenotoillaan. Työskentelyjakson aikana on käytetty perhetyön muotoina kotikäyntejä ja vertaisryhmätoimintaa (perhevalmennus, Eväitä elämään-ryhmä ja perhekerho). Lastenneuvolan perhetyön prosessimalli antaa selkeän kuvan siitä, miten perhetyö etenee käytännössä (liite 1).

Neuvolan perhetyö kohdennetaan raskaana oleville tai vauvan saaneille perheille sekä taaperoikäisten lasten perheille. Äitiys- tai lastenneuvolan terveydenhoitaja voi huolenherätessä yhdessä tiiminsä kanssa miettiä ja pohtia miten perhettä voisi auttaa. Tässä vaiheessa työntekijät voivat käyttää esimerkiksi ”huolenvyöhyke -mittaria” (liitteet 2 ja 3). Terveydenhoitaja kertoo perheelle varhaisen tuen mahdollisuudesta ja antaa perheelle esitteen (liite 4) neuvolan perhetyöstä. Terveydenhoitajalla on tärkeä rooli motivoitamaan perhettä perhetyön asiakkaaksi.

Terveydenhoitaja ja perhetyöntekijä tapaavat perheen ensimmäisen kerran työparina ja arvioivat tuen tarpeen yhdessä heidän kanssaan. Lähtökohtana on, että myös isä on mukana tapaamisessa. Tapaamisessa perhe, terveydenhoitaja ja perhetyöntekijä tekevät pää-

töksen perhetyön aloittamisesta, yhdessä täytetään alkukartoituslomake (liite 5). Näin varmistetaan yhteistyön sujuminen ja toiminta on avointa. Tärkeää on huomioida moniammatillinen yhteistyö ja verkostotyön merkitys asiakasperheiden tukemisessa. Alkukartoituslomakkeeseen kirjataan mm. konkreettiset tavoitteet, perhetyöntekijän käynnit ja väliarvioinnin (liite 6) ajankohta.

Ensimmäisellä kotikäynnillä perhetyöntekijä tutustuu perheeseen ja heidän arkeensa. Yhdessä vanhemmat ja perhetyöntekijä miettivät ja keskusteleivat miten saavutetaan asetetut tavoitteet. Esimerkiksi jos lapsella on hankaluutta illalla nukahtamisen kanssa, perhetyöntekijä käy yhdessä vanhempien kanssa läpi lapsen päivärytmin. Mietitään, vaihtuuko lapsen päivärytmi koko ajan? Onko iltapäivällä tai illalla lapsen unta häiritseviä tekijöitä esim. liian kovat taustäännet televisiosta tai tietokoneesta? Onko lapsen ilta liian virikkeellistä ja muistetaanko jättää aikaa yhdessä rauhoittumiselle? Vanhemmat ovat yleensä valmiita kokeilemaan uusia toimintamalleja, jotka he kokevat heille sopiviksi. Perhetyöntekijä ”tsemppaa” ja tukee vanhempia kokeilemaan uutta toimintamallia ja vahvistaa perheen omia voimavaroja.

Seuraavilla kotikäynneillä vanhemmat kertovat, miten he ovat onnistuneet uuden toimintamallin ylläpitämisessä ja miten se on vaikuttanut lapseen. Onko lapsen yöunille nukahtamisessa tapahtunut muutosta? Jos muutos on positiivinen, niin vanhempia kannustetaan jatkamaan samaan malliin. Jos toivottua muutosta ei ole tapahtunut, keskustellaan yhdessä ja mietitään uusia vaihtoehtoja. Perhetyöntekijällä on tärkeä rooli antaa perheelle myönteistä palautetta. Tavoitteista ja niiden toteutumisesta riippuen perhetyöntekijä tapaa perhettä kolmesta kymmeneen kertaan, useamman viikon tai kuukauden aikana. Perheen omien voimavarojen vahvistuessa käyntejä harvennetaan ja perhetyö voidaan lopettaa. Mikäli neuvolan perhetyön tuki ei vastaa perheen sen hetkisiä tuen tarpeita, perhetyöntekijä ohjaa perheen tarvittaessa muun tuen piiriin esimerkiksi päivähoitopalveluihin, perhekerhoihin, leikkikoulutoimintaan, perheneuvolaan, sosiaalityön perhetyön asiakkaaksi tai Ensi- ja turvakodille.

Perhevalmennuksen sisältö: Perhetyöntekijä on mukana perhevalmennusillassa, hän käy kotikäynnillä ensisynnyttäjän luona ennen ja jälkeen vauvan syntymää. Näin tarvittaessa perhetyöntekijä on perheelle tuttu henkilö. Perhevalmennusillassa perheet tutustuvat toisiinsa perheisiin, tulevaan lastenneuvolan terveydenhoitajaan ja neuvolan perhetyöntekijään.

Vertaistuella on suuri merkitys ihmisen jaksamiselle ja elämänhallinnalle. Sitä ei voi ammattiapu korvata. Neuvolan perhetyöntekijä on vertaisryhmässä ohjaajana ja hänen työparinaan on perheneuvolan sosiaalityöntekijä. Kutsumme ryhmää Eväitä elämään -ryhmäksi, ryhmän jäsenet tapaavat muita samassa elämänvaiheessa olevia. Ryhmässä he osallistuvat ryhmän muodostumiseen, he ovat osa ryhmää. Uusien tapojen oppimista ja taitojen harjoittelua voidaan tehdä ryhmässä. Opiskelu edellyttää päivittäistä työskentelyä ja asioiden kirjaamista omaan oppikirjaan. Toiminta on suunnitelmallista (liite 7) ja siinä on selkeä alku ja loppu, ryhmä kokoontuu 8 kertaa ja yksi jatkotappaminen noin 3 kuukauden kuluttua.

Työskentelyjaksolla kokeiltiin perhekerhotoimintaa Vuotsossa. Perhekerhossa (liite 8) perheet niin lapset kuin aikuiset tapaavat toisiaan ja toimivat yhdessä. Kokemusten jakaminen muiden kanssa auttaa jaksamaan. Pääpaino meillä on ollut vapaamuotoinen yhdessä oleminen ja keskusteleminen ja lapset ovat saaneet leikkiä yhdessä. Arvostamme yhdessä tekemistä, suvaitsevaisuutta ja iloa. Perhekerhossa on käynyt äitejä 3-9 ja lapsia on ollut 4-9. Perhekerhon väki on ollut erittäin aktiivista ja keskustelevaa. Myös eri kulttuurit ovat kohdanneet toisensa, perhekerhossa on ollut neljää eri kulttuuria. Olemme yhdessä perheiden kanssa suunnitelleet toimintaa, perheet ovat saaneet esittää toiveita ja ohjaajana olen pyrkinyt toteuttamaan niitä. Perhekerhossa on vierailut mm. lasten- ja äitiysneuvolan terveydenhoitaja, MLL yhdyshenkilö, kaksi eri lastenvaate esittelijää, perhepäivähoidonohjaaja ja fysioterapeutti.

Järjestimme neuvolassa tiedotustilaisuuden perusturvalautakunnan jäsenille työskentelyjaksosta ja ennaltaehkäisevän perhetyön tarpeesta. Tilaisuuteen osallistui neljä perusturvalautakunnan jäsentä.

5. Tulokset ja tuotokset

Perheet ovat antaneet kirjallista palautetta miten he ovat kokeneet lastenneuvolan perheytyön. Perhekerhosta (liite 9) tuli vastauksia 5 kappaletta (pääsääntöisiä kävijöitä oli 6 äitiä, osa kävi aina, kun työltä tai opiskelulta ehti). Eväitä elämään ryhmästä (liite 10) 3 kappaletta (ryhmäläisiä oli 5) ja kotikäynneiltä (liite 11) 3 kappaletta (perheitä oli 3).

Perhekerhon palaute:

Perheet olivat kokeneet perhekerhon positiivisena kohtaamispaikkana, jossa oli kiva tavata samassa elämäntilanteessa olevia ja sitä kautta jakaa kokemuksia. Kerho koettiin mukavana katkona kotiäitien arkeen. Perhekerholaiset olivat saaneet itse vaikuttaa perhekerhon sisältöön ja ohjelmaan. Perhekerhon ajan, eli kerran viikossa ja kaksi tuntia kerralla, äidit kokivat ajan erittäin sopivaksi. He olisivat halunneet kerhon jatkuvan samanlaisena tulevaisuudessakin. Ohjaajan äidit kokivat ammattitaitoiseksi ja kannustavaksi. Perhekerhon ilmapiirin äidit kokivat hyväksi, heitä oli kuunneltu ja heidän toiveensa oli huomioitu hyvin. Muiden kerholaisten antama tuki ja turva oli koettu positiiviseksi ja erittäin hyväksi. Perhekerholla oli ollut erittäin hyvä vaikutus perheiden elämään.

Eväitä elämään - ryhmän palaute:

Ryhmäläiset kokivat, että yhteiset kokemukset ja elämäntilanne antoivat voimaa ja tietyn tavalla helpotusta elämään. Tieto siitä, ettei ole yksin ja ainoa, antoi myös voimaa. Ryhmäläiset toivoivat enemmän vinkkejä arkielämään eli esimerkiksi mistä saisi tarvittaessa nopeasti apua lastenhoitoon. Äidit kokivat, että pienessä ryhmässä (5 äitiä) he uskalsivat puhua ja olla esillä. Eli pienellä ryhmällä oli positiivinen ja kannustava vaikutus. Äidit kokivat myös, että ryhmässä he saivat tukea ja ohjausta, miten toimia omien vaikeiden ajatusten kanssa. Kokoontumiskertoja toivottiin lisää. Esille nousi myös ohjaajien ohjauksesta se, että sisällöstä voisi kertoa enemmän omin sanoin ja esimerkein.

Tyytyväisyyskyselyn palaute perhetyöstä:

Perheet kokivat saaneensa perhetyötä suhteellisen nopeasti ja perhetyöntekijä oli helposti tavoitettavissa puhelimen kautta. Myös perheet olivat tyytyväisiä siihen, miten terveydenhoitaja ja perhetyöntekijä ymmärsivät perheen tilanteen ja miten heidän asiansa tuli hoidetuksi. Perheiden mielestä perhetyöllä oli erittäin paljon merkitystä heidän arjessaan. Perheet kokivat, että joku aidosti ja oikeasti välittää heidän perheestään ja asioistaan ja josta se antoi voimia arkeen. Kotikäyntien merkitys ja tarpeellisuus korostui perheen hyvinvoinnissa ja jaksamisessa.

6. Arviointi

Päätavoite eli lastenneuvolan perhetyönmallintaminen saavutettiin, mutta nähtäväksi jää saadaanko joku tekemään juuri tätä työtä. Selkeä tarve tälle työmuodolle on, niin perheiden kuin lastenneuvolan terveydenhoitajien mukaan. Rahanpuutteen ei pitäisi olla esteenä, koska uuden asetuksen mukaiseen toimintaan siirtymiseen kunta saa valtionosuutta 3,4 euroa/asukas eli suurin piirtein työntekijän palkkauskulujen verran ja muuta kehittämiskohdetta asetuksen mukaiseen toimintaan siirtymiseksi ei ole tuotu esille. Seuraavaksi tavoitteeksi voi asettaa, että lastenneuvolassa olisi perhetyöntekijä, joka voisi toimia moniammatillisessa työryhmässä sekä neuvolan terveydenhoitajan työparina. Perhetyöntekijä olisi perheen elämänhallinnan ja sujuvan arjen mallintaja, tuki ja edistäjä. Hän yhdessä terveydenhoitajan kanssa auttaisi perhettä kartoittamaan omat tuki- ja lähiverkostot. Perhetyöntekijä käynnistäisi ja toimisi ohjaajana vertaisryhmässä esimerkiksi yhdessä perheneuvolan sosiaalityöntekijän kanssa. Ne ihmiset, jotka omassa työssään kohtaavat tuen ja ohjauksen tarpeessa olevia perheitä, tiedostavat tämän työmuodon tärkeyden. Heillä on näkemys pitkälle tulevaisuuteen, koska he ammattilaisina tiedostavat riskit, jos ei satsata ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen puuttumiseen.

Itse koin, että olen onnistunut tässä tehtävässä juuri siksi, kun lasten – ja äitiysneuvolan terveydenhoitajat ovat olleet hyvin aktiivisesti mukana ja minun tukena. Olemme pystyneet tekemään hyvää ja joustavaa yhteistyötä. Ehkä osittain siksi, että minun työhuone on ollut neuvolan tiloissa. Yhteistyö ja yhteydenotot ovat sujuneet joustavasti ja nopeasti. Olen yrittänyt tietoisesti panostaa tähän, jotta terveydenhoitajat ovat tienneet milloin olen varmasti paikalla. Perhetyöntekijän päivystysaika on yhtenä kehittämisenideana eli perhetyöntekijä olisi kerran viikossa tavoitettavissa omassa työhuoneessaan. Tämä olisi tiedossa terveydenhoitajilla, perheillä ja muillakin viranomaisille.

Kotikäynnit koin erittäin myönteisinä ja positiivisena kokemuksena. Perheet kokivat minun käynnit tarpeellisina. Kotikäynnit antoivat työntekijälle paljon enemmän todellista ja aitoa tietoa perhetilanteesta. Kotikäynnit palvelevat lapsiperheidentarpeita ja tukevat heidän selviytymistään arjessa, ne myös vahvistaa perheen omia voimavaroja. Keskustelu, havainnointi, kuunteleminen ja kannustaminen olivat tärkeitä työkalujani. Arjen mallintaminen ja ratkaisujen etsiminen yhdessä perheen kanssa (päivärytmi, unikokeilut, leikki), terveysneuvonta (hygieniä, ruokailu, ulkoilu, hampaiden pesu) ja palveluohjaus.

Vuotson perhekerhon jatkuvuuden turvaamiseksi olen ollut yhteydessä MLL Lapin piiriin ja Sodankylän paikallisyhdistykseen. Tällä hetkellä paikallisyhdistyksen riveissä ei ole sellaisia resursseja ja henkilöitä, jotka voisivat taata perhekerhon jatkuvuuden Vuotsossa. Vuotso on Sodankylän keskustasta 80 km pohjoiseen, pitkä matka tuo jo mukanaan haasteita. Paikallisyhdistys on lupautunut tiedottamaan myös Vuotson alueen perheille heidän tulevista tapahtumistaan ja ovat kutsuneet heidät Sodankylän toimintaan mukaan, silloin kun perheillä on siihen mahdollisuus. Olen tehnyt myös yhteistyötä Sodankylän seurakunnan kanssa. Seurakunta ottaa nyt Vuotson perhekerhon järjestämisvastuun. Olen tästä asiasta tiedottanut perheitä ja jakanut heille kutsut henkilökohtaisesti. Kerho aloittaa toimintansa perhepiirin nimellä, he kokoontuvat kaksi kertaa kuukaudessa ja kaksi tuntia kerralla. Toiminta alkaa ma 1.11.2010 ja vetäjänä toimii seurakuntapastori.

Eväitä elämään ryhmäläisten kanssa tapaamme tammikuun 2011 lopulla. Ensi keväänä 2011 aloitamme perheneuvolan sosiaalityöntekijän kanssa uuden ryhmän. Tavoitteena on ohjata kaksi eri ryhmää vuodessa.

Perhevalmennuksen kehittäminen jäi suunniteltua vähemmälle. Ehkä osa syynä voi olla lyhyt aika perhevalmennuksen näkökulmasta eli lapset syntyvät omalla ajallaan. Perhevalmennuksen kehittämiseen tarvitaan paljon enemmän aikaa, jotta sisältö ja tavoitteet kohtaavat perheet. Perhevalmennuksen tavoitteena voisi olla huomion kiinnittäminen tulevaan äitiyteen / isyyteen. Ehkä vuoden aikana saa tietynlaista jatkumoa ja asiat esiteltäisiin raskauden etenemisen ja vauvan syntymän tahdissa. Perhevalmennus tapahtuu ennen ja jälkeen lapsen syntymän ja sen voisi toteuttaa moniammatillisesti yhteistyönä. Työskentelyjakson kehittäjänä olisin toivonut enemmän aikaa eli pitempi työskentelyjakso kuin 3 kuukautta. Vaikka tämä työskentelyjakso on ollut lyhytaikaista, olen kuitenkin kokenut päässeeni heti toimintaan mukaan. Minun on ollut helppo ottaa yhteyttä yhteistyötahoihin, koska nämä suhteet ovat olleet jo minulla varsinaisen työni kautta. Tavallaan näihin asioihin ei ole mennyt ”kallisarvoista” aikaa. Jos työskentelyjakso olisi ollut pidempi, perhetyötä olisi voitu tarjota tätä useammalle perheelle.

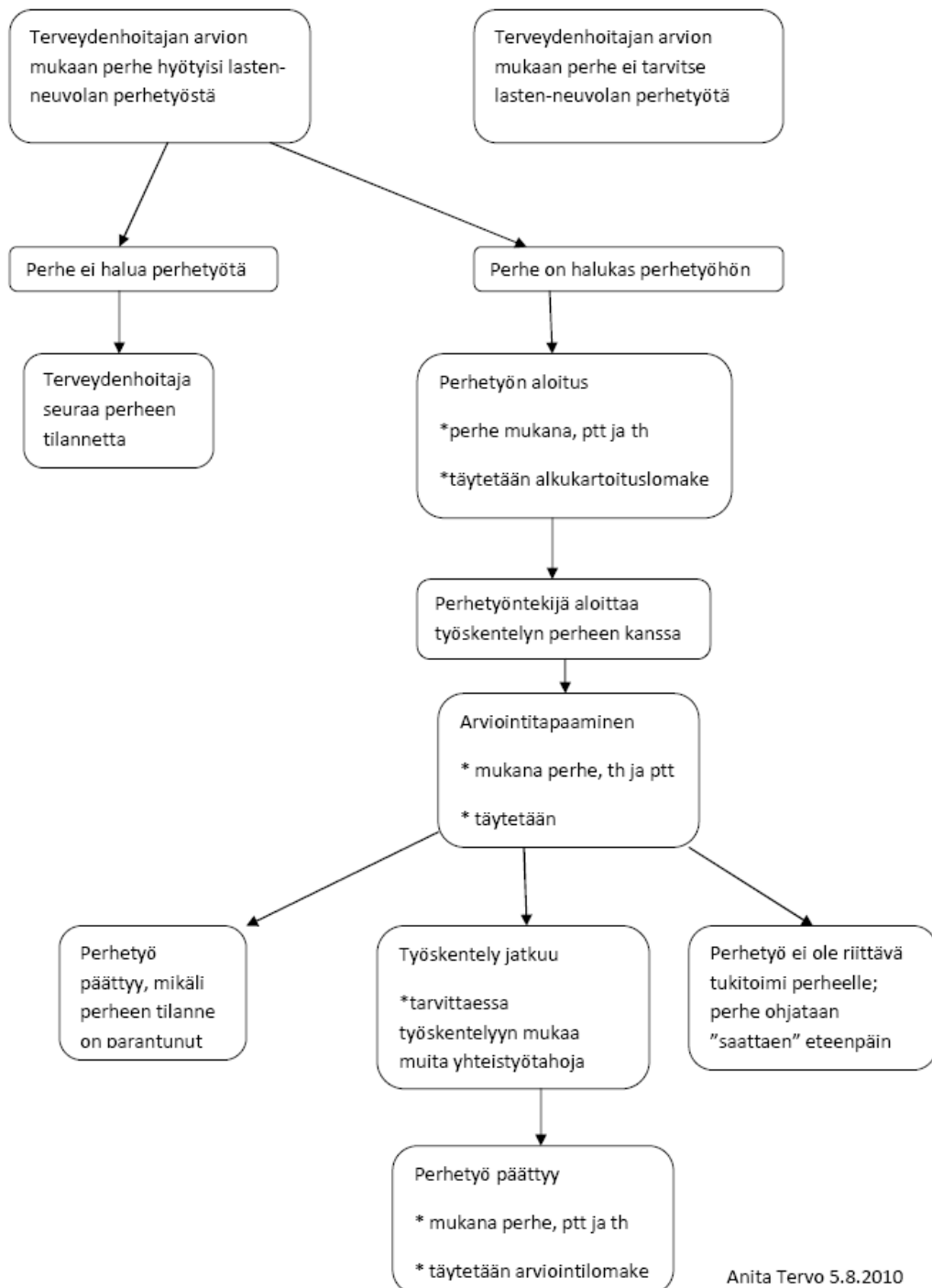
7. Pohdinta

Tämän työskentelyjakson aikana on tullut mietittyä sitä mikä tekee tästä ennaltaehkäisevästä työstä niin vaikean tai oudon ettei tätä pystytä ottamaan ns. luontevaksi työtavaksi. Onko tämä asia rahasta kiinni? Kuitenkin mediassa suuret gurut ja tutkijat kertovat, kuinka suuri merkitys ennaltaehkäisevällä työllä on niin taloudellisesti kuin perheiden omanakin jaksamisen kannalta. Päätyöni on lastensuojelussa ja tiedän kuinka pitkiä prosesseja siellä on. Tämän jakson aikana minulle on tullut selkeä kuva, mitä lastenneuvolan perhetyö on ja miten sitä voisi jatkossa kehittää. Itse ajattelen, että tästä on helppo aloittaa työ ja kehittää meidän kunnan lapsiperheille sopivaksi. Perheet ovat valmiita ottamaan juuri tässä vaiheessa perhetyötä vastaan ja heillä itsellään on vielä voimavaroja muutosten te-

kemiseen. Siinä vaiheessa, kun lastensuojelu astuu kuvioihin, perheiden voimavarat voivat olla aika vähissä. Uskon, että jos panostamme ennaltaehkäisevään perhetyöhön niin vaikutukset näkyisivät aika pian myös lastensuojelussa. Näkisin lastensuojelun ja lastenneuvolan perhetyön työmuotona, jotka täydentävät toisiaan. Olisi mahdollisuus tehdä esimerkiksi parityötä.

Tämä kolme kuukautta on ollut erittäin antoisaa ja haastavaa. Työ on vienyt positiivisella tavalla mukanaan. Perheiden ja lasten- ja äitiysneuvolan kanssa tehtävä työ on ollut myönteistä ja erittäin opettavaista. Ehkä omaa sopeutumistani tänne terveydenhuoltoalan ammattilaisten joukkoon edes auttoi, kun minulla on myös tältä puolelta koulutus ja työkokemusta.

SODANKYLÄN LASTENNEUVOLAN PERHETYÖN MALLI

Ennaltaehkäisevä perhetyö/ryhmämuotoinen perhetyö

Mittarina työntekijän/työntekijöiden (pt =perhetyöntekijä, th =terveydenhoitaja stt =sosiaalityöntekijä) huoli lapsesta/perheestä

Ei huolta	Pieni huoli	Huoli kasvaa (huolen harmaa vyöhyke)	Huoli on erittäin suuri
<p>Perheet omatoimisia. Perheiden palvelut tukevat perheen arjessa selviytymistä:</p> <ul style="list-style-type: none"> *neuvola *päivähoito/erityispäivähoito *perheneuvola *puhe- ja fysioterapia <p>Perheessä tehtävä perhetyö ja/tai tilapäistä lastenhoitoapu (MLL)</p> <p>Perhettä tuetaan keskusteluilla, neuvonnalla ja ohjauksella perheen käyttämässä perhepalveluissa</p> <p>Perheen tilanne ei vaadi jatko-toimenpiteitä</p>	<p>Huoli otetaan puheeksi perheen kanssa sekä oman tiimin viikoittaisessa palaverissa.</p> <p>Käynnistetään lastenneuvolan perhetyöperhetyö. Perhettä tuetaan perhetyön keinoin:</p> <ul style="list-style-type: none"> * kotikäynnit * keskustelut * neuvonta * ohjaus * vertaisryhmät * ohjataan tarvittavien palveluiden piiriin, jos perhe motivoituu yhteistyöhön ja huoli häviää <p>Huolen jatkuessa konsultoidaan omaa tiimiä ja yhteistyötahoja → lisää tukea työntekijälle, lisätään perhetyötä (lisää käyntejä)</p> <p>perhe motivoitunut yhteistyöhön → huoli poistuu</p>	<p>Perheen kanssa keskustellaan kokonaistilanteesta ja huolen aiheista (pt/th) ja sovitaan kotikäynnistä (pt/th)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Yhteisellä kotikäynnillä sovitaan perheen kanssa jatkotoimenpiteistä ja vastuista sekä selvitetään mahdollista lastensuojelun tarvetta. Ja/tai 2. Kutsutaan koolle verkostopala- veri/läheisneuvonpito (pt/th/stt) jossa yhdessä perheen kanssa pohditaan tilannetta ja jatkotoimenpiteistä ja vastuista yhteistyötahoja sovitaan vastuista ja arvioinnista → huoli poistuu tai → perhe siirtyy lastensuojelun asiakkaaksi 	<p>Perheen tilanteesta niin suuri huoli, että toimenpiteitä vaaditaan välittömästi</p> <p>Perheelle tiedotetaan yhteydenotosta lastensuojeluun (pt/th) → yhteys lastensuojeluun</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sovitaan yhteinen kotikäynti 2. Kutsutaan koolle verkostopala- veri yhteistyössä perheen kanssa, jossa mukana perheen kanssa työskentelevät tahot → keskustellaan tilanteesta eri näkökulmista ja sovitaan jatkotoimenpiteistä ja vastuista → perhe siirtyy lastensuojelun asiakkaaksi (saattaen vaihto)

Mittarina työntekijöiden huoli lapsesta / perheestä

MINULLA EI OLE HUOLTA

Peruspalvelut toimii, yhteistyö perheeseen toimiva. Perheellä tukea saatavilla (omat verkostot).

→ toimin alle kouluikäisen lapsen kokonaiskehityksen seuranta/ tukeminen prosessin kuvauksen mukaisesti seuraten ja kehittämien lasten ja perheiden hyvinvointia

MINULLA ON HUOLI

Otan huolen puheeksi asiakkaan kanssa (lapset puheeksi / EPDS, AUDIT, lähi- ja parisuhdeväkivalta kyselyt)

→ yhteinen ymmärrys perheen/lapsen tuen tarpeesta
 → ohjaaan perhettä, tehostan neuvolan seurantaan mm kotikäynneillä (parityö) ja ryhmätoimintoihin ohjaamalla, sovin yhteistyöstä jo mahdollisten olemassa olevien toimijoiden kanssa (lastensuojelu/perhetyö/ päiväkotit)
 Huolen jatkuessa konsultoin työtovereitani/ omaa lähitiimiäni ja sen jälkeen yhteistyökumppaneita:
 * perheneuvola
 * sosiaalityö; lastensuojelu
 * päivähoito

HUOLENI KASVAA; LUOTAMUS OMIIN MAHDOLLISUUKSIIN HEIKKENEEE

Verkon koolle kutsuminen
 → perhe ja eri toimijat samana pöydän ääreen. Huolen ilmaiseminen / kuuleminen eri tahojen näkökulmista.
 - nla työryhmä
 - verkostopalaveri

toimintasuunnitelma

- miten toimimme huolemme pienentämiseksi?
 - työnjako → mitä juuri minä voisin asiassa tehdä?
 - millä aikataululla tulisi toimia/ milloin olisi hyvä arvioida tilannetta uudelleen ja millä kokouspanolla?

OLEN ERITTÄIN HUOLISSANI

Toimenpiteitä vaaditaan heti!

Huoli lapsen turvallisuudesta ja huoli perheestä suuri, vaaditaan välitöntä puuttumista.

- kuka voisi auttaa?
- keneen olisi hyvä ottaa yhteyttä nyt?

→ lastensuojelu

LIITE 4

LASTENNEUVOLAN

PERHETYÖ

SODANKYLÄSSÄ

**Lapsen ja perheen hyvinvointi
on perhetyön ydinasia.**

PERHETYÖN TAVOITTEENA ON:

- ❖ auttaa, opastaa, ohjata lapsiperheitä arjessa
- ❖ kannustaa löytämään arjen onni ja ilo
- ❖ tukea perheen omien voimavarojen ja toimintakyvyn ylläpitämistä
- ❖ edistää vanhemmuutta arvokkaana ja ainutlaatuisena
- ❖ luoda mahdollisuuksia vertaistuelle (perhekerho)

PERHETYÖ ON

- ❖ suunnitelmallista
- ❖ tavoitteellista
- ❖ lyhyt kestoista (määräaika rajattu)
- ❖ luottamuksellista

Yhteystiedot

Anita Tervo, perhetyöntekijä 040 579 91 99

Tuula Annala, terveydenhoitaja 0400 201 096

Eila Sipola, terveydenhoitaja 0400 239 865

Marja Tuovinen, terveydenhoitaja 040 731 3738

Perhetyön alkukartoituslomake

Sodankylän lastenneuvola

Päiväys / 2010

Vanhemmat ja syntymäajat

Lapset ja syntymäajat

Osoite

Puhelin numerot / e-mail

Sairaudet, allergiat ja lääkkeet

Muu tukiverkosto ja heidän yhteystietonsa

Perheen tämänhetkinen tilanne (lapset/vanhemmat, työtilanne, taloudellinen tilanne, harrastukset, yms.)

Mitkä asiat ovat hyvin (mikä sujuu arjessa yms.)? Ja mikä ei?

Miten arvioit arjen sujumista asteikolla 5=erittäin hyvä, 0=erittäin huono

0	1	2	3	4	5
---	---	---	---	---	---

Mitä toivotte / odotatte perhetyöltä

Perhetyön suunnitelma / tavoitteet

Perhetyön käynnit ja kesto

--

Perheen kanssa työskentelevät yhteistyötahot

Perhe antaa luvan lastenneuvolan työntekijöille olla yhteydessä seuraaviin yhteistyötä tekeviin tahoihin perheen asioissa:

- Sosiaalityöntekijä
- Perheneuvola
- Päivähoito
- muut, mitkä _____

Perhetyöntekijällä on lupa kuljettaa lasta/lapsia omalla autolla on ei

Arviointiajankohta (paikka ja päivä)

Perheen allekirjoitukset

Terveystenhoitajan ja perhetyöntekijän allekirjoitukset

Perhetyön arviointilomake

Sodankylän lastenneuvola

Päiväys / 20

Läsnä

Onko tullut muutoksia arjen sujumiseen?

Arjen sujuminen tällä hetkellä

0	1	2	3	4	5
----------	----------	----------	----------	----------	----------

Onko perheen tilanne muuttunut edellisestä tapaamisestamme?

Ovatko tavoitteet toteutuneet ja mitä haluaisitte muuttaa?

Perhetyöntekijän näkemys tavoitteiden toteutumisesta

Miten tästä eteenpäin? Perhetyöntekijän käynnit jatkossa

Paikka ja päivä

--

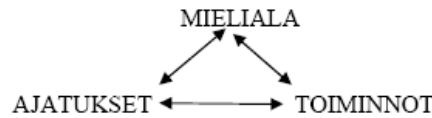
Perheen allekirjoitukset

Terveystieteiden ja perhetyöntekijän allekirjoitukset

LIITE 7

Oppitunnit perustuvat työkirjaan; Depressiokoulu, opi masennuksen ehkäisy- ja hoitotaitoja (Tarja Koffert ja Katariina Kuusi)

Kurssin perusajatus voidaan havainnollistaa tällä kuviolla (tutkitaan ajatusten ja toimintojen yhteyttä mielialaan):

Tarkastellaan miten mieliala, ajatukset ja toiminnot ovat kytkeytyneet toisiinsa. Ajattelu, tunteet ja toiminta kytkeytyvät ja vaikuttavat toisiinsa jatkuvasti. Oppimalla, mitkä ajatukset ja toiminnot vaikuttavat tunteisiimme, tulemme tietoisemmiksi mielialojen vaihteluista. Itsehavainnoimmin pohjalta voimme muuttaa toimintaamme ja harjoitella vaihtoehtoisia ajatuksia ja siten lisätä myönteisten mielialojen todennäköisyyttä. Tämä vaatii sinnikäästä harjoittelua joka päivä ja usein huomattavaa tukea myös lähipiirissä. Tämä vaatii työtä, mutta onneksi saamme tukea ryhmästä, sekä ryhmä on hyvä paikka harjoitella oppimia taitojamme. Opettelemme tunnistamaan ajattelun, tunteiden ja toiminnan kytkeytymistä toisiinsa. Erityisesti havainnoidaan ajatusten ja toiminnan vaikutusta mielialoihin päivittäisten välitehtävien avulla. Oma oppiminen on tehokkaampaa, kun tekee annetut kotitehtävät. Jokaisen oppitunnin jälkeen oli rentoutumisharjoitus sekä kävimme läpi tulevat kotitehtävät (mm. mielialapäiväkirja koko viikolta, päivän helpot hetket, liikuntatehtävä).

1.OPPITUNTI ma 6.9.10 klo 16-18

Aihe: Mitä masennus on?

2.OPPITUNTI ma 13.9.10 klo 16-18

Aihe: Kuinka tekeminen vaikuttaa mielialaan?

3.OPPITUNTI ma 20.9.10 klo 16-18

Aihe: Miellyttävien toimintojen lisääminen

4. ja 5. OPPITUNTI ma 27.9.10 klo 16-18

Aihe: Kuinka ajatukset vaikuttavat mielialaan?

Aihe: Kuinka ajatusten kanssa työskennellään?

6. OPPITUNTI ma 4.10.10 klo 16-18

Aihe: Ongelmien ratkaisu ja tavoitteiden saavuttaminen

7.OPPITUNTI ma 11.10.10 klo 16-18

Aihe: Toiset ihmiset ja sinä

8. OPPITUNTI ma 18.10.10 klo 16-18

Aihe: Yhteyksien luominen toisiin ihmisiin

9. ja 10. OPPITUNTI ma 25.10.10 klo 16-18

Aihe: Tulevaisuudensuunnitelma ja masennusta ehkäisevät toimet

Aihe: Mistä oma työkalupakkisi koostuu?

Sodankylässä 17.9.2010 Anita Tervo

TERVETULOÄ

MLL:N JA LASTENNEUVOLAN YHTEISEEN PERHEKERHOON

TIISTAISIN KLO 13-15 VUOTSON KOULULLE

ALOITAMME TOIMINNAN 31.8.2010

TULE TUTUSTUMAAN MUIHIN LAPSIPERHEISIIN,
JAKAMAAN KOKEMUKSIA JA TOIMIMAAN YHDESSÄ.
KERHOSSA ON MAHDOLLISTA SUUNNITELLA ITSE
TULEVAA TOIMINTAA. TARJOAMME KAHVIA,
TEETÄ, MEHUA JA JOTAKIN PIENTÄ PURTAVAA.

TAVATAAN PERHEKERHOSSA!

KERHON VETÄJINÄ TOIMIVAT LASTENNEUVOLAN PERHETYÖNTEKIJÄ ANITA TERVO
(040 579 91 99) JA MLL:STA JOHANNA ORAJÄRVI (041 436 910)

LIITE 9

Palaute Vuotson perhekerhon toiminnasta 31.8-26.10.2010
Sodankylän lastenneuvola

1. Kerro oma mielipide perhekerhosta ja sen toiminnasta

2. Kerro oma mielipide perhekerhon sisällöstä (oletko ollut tyytyväinen, miten suunnitelmat ovat toteutuneet, oletko itse voinut vaikuttaa sisältöön)

3. Onko perhekerhon toiminta ollut riittävää (aika/ kesto)? Jos ei, niin mitä muutoksia haluaisit?

4. Miten olet kokenut ohjaaja resurssit?

5. Onko toiveita ohjaajan toimintaan liittyen?

6. Kehittämisiäideoita / muuta?

LIITE 9

Arvio ja ympyröi sopiva vaihtoehto.

7. Perhekerhon ilmapiiri	1 erittäin huono	2	3	4	5 erittäin hyvä
8. Minua kuunneltiin	1 erittäin huonosti	2	3	4	5 erittäin hyvin
9. Toiveita ja ehdotuksia vastaanotettiin	1 erittäin huonosti	2	3	4	5 erittäin hyvin
10. Muista kerholaisista oli tukea ja turvaa	1 erittäin huonosti	2	3	4	5 erittäin hyvin
11. Perhekerhon aika ja kesto	1 erittäin huono	2	3	4	5 erittäin sopiva
12. Ohjaaja oli kannustava	1 erittäin huonosti	2	3	4	5 erittäin hyvin
13. Onko kerholla ollut vaikutusta elämääsi	1 erittäin huonosti	2	3	4	5 erittäin hyvin

Kiitos sinulle! T.Anita

Risut ja Ruusut Eväitä Elämään -ryhmän (6.9-25.10.2010) oppituntien sisällöstä sekä ohjaajien ohjauksesta!

Mitä opin ja mitä jäi puuttumaan? (taitojenoppiminen => mihin tulisi jatkossa enemmän kiinnittää huomiota?)

TYTYTYVÄISYYSKYSELY PERHETYÖSTÄ 2.8-31.10.2010

Sodankylän lastenneuvola

1. Oletko tyytyväinen siihen, kuinka nopeasti sait perhetyötä?

1 2 3 4 5

erittäin tyytymätön

erittäin tyytyväinen

2. Oletko tyytyväinen siihen, miten helposti sait puhelimitse yhteyden perhetyöntekijään?

1 2 3 4 5

erittäin tyytymätön

erittäin tyytyväinen

3. Oletko tyytyväinen siihen, miten terveydenhoitaja/perhetyöntekijä ymmärsi tilanteesi?

1 2 3 4 5

erittäin tyytymätön

erittäin tyytyväinen

4. Oletko tyytyväinen siihen miten perheesi asia tulee hoidettua?

1 2 3 4 5

erittäin tyytymätön

erittäin tyytyväinen

5. Onko perhetyöllä ollut merkitystä teidän perheen arjessa?

1 2 3 4 5

ei ole ollut

erittäin paljon

6. Mitä muuta haluaisit sanoa?

KIITOS PALAUTTEESTASI!